

MAL1031 IR-REGOLI TAL-KITBA MALTIJA FIL-PRATTIKA 2

Il-Ħamis, 4 ta' Settembru 2014 (9:15 – 11:45)

NOTA: F'dan l-eżami l-istudenti ma jistgħux jużaw kotba.

IKKOREĠI S-SILTJET KOLLHA (3)

(100 MARKA)

Int u tikkoreġi, żomm f'moħħok dawn il-punti importanti:

- Dan huwa eżami tar-regoli ortografiċi. Mela xogħlok hu li tikkoreġi l-iżbalji tal-ortografija biss, u mhux l-għażla tal-vokabolarju, is-sintassi, l-istil, eċċ.
- Ikkoreġi billi tħozż sing taħt il-kelma l-ħażina u fuqha tikteb il-kelma t-tajba shiha bl-aħmar.

Silta 1: **IL-PALAZZ TA' WIED IL-QLEJGHA** [Adattata minn kitba ta' Ġużè Chetcuti]

Ilum jekk issaqsi fejn hu dan il-palazz ma ssibx **min** jgħidlek. Iż-żmien għadda sewwa minn fuqu u biddlu **għalkollox**. Kif tmidd riġlejk ir-raħal għandek issib fuq ix-xaqliba tal-lemin qasam art thares min-**Nofsinhar** fuq Ras ir-Raheb u d-daħla ta' Fomm ir-Riħ. Hemm f'dak il-qasam art dar kbira – darba kienu jgħidu li kienet palazz – li tista' tgħid **tibla'** nofs it-triq, bi ġnien kbir wara, u aktar 'l hinn **għelieqi kull fejn** tara b'għajnejk.

Meta lhaqt kappillan għajni mill-ewwel waqgħet fuq dik id-dar f'Wied il-Qlejgħa li kont sirt naf li kienet battala. Lil sidha hadd ma kien jafu. Dar bħal dik dnub moħħija hekk.

Bieb ma' bieb mad-dar kienet **toqgħod** wahda xiha għakka – Vangiela. Xiha, imma kellha **wegħda** li quddiesa meta tkun tiflaħ ma **titlifhiex**. Saħħa wisq mara ta' dik l-età ma kellhiex imma moħħha kien għadu ċar, tiftakar ta' snin **ilu qisu lbieraħ**. Kont naraha ħierġa wara l-quddiesa milwija fuq **żewġt ibsat**, tieqaf kull **erba'** passi, tagħti daqqa t'għajn madwarha biex tara jekk hemmx min miexi warajha, u tkompli triqtha, pass pass, mistrieħa fuq il-bsaten. Qaluli, qatt ma kienet trid lil hadd **imur jgħinha**.

Imma jien ħsibtha mod ieħor u ma **rnexxilix**. **Bgħatt** lil Toninu, id-**daqqaq** tal-qniepen, jgħinha u **jmexxiha** hu sad-dar. Ma kellmitux imma **wrietu** b'rasha li l-għajjnuna tiegħu ma kellhiex

bżonnha. Imma meta reġgħet ġiet l-Erbgħa ta' wara, flok Toninu mort jien. Ma nafx għarfitnix mill-ewwel imma meta għeditilha: "Dun Sidor, jien!"

Tefgħet ħarsa lejja u hallietni nwassalha sad-dar.

Kont ser nitlaq lura u kollox meta b'tixjira ħafifa b'rasha stednitni nidhol ġewwa. Kellha ġa lesta stanjata kafè u fuq mejda ċkejtna f'nofs il-kamra kisra ħobż fi plattin. Bil-mod bi ftit tar-roġħda qabdet stanjata u ferrgħet kafè għal tnejn, skutella kull wiehed, u kienet se taqsam dik il-kisra ħobż meta **għeditilha** li l-kafè niehdu imma l-hobż **le**.

Rajt **tbissima** ħafifa f'għajnejha li għamlitli l-qalb biex nibqa' hemm ġew, u **nxtħett** fuq sigġu li żaqżaq malli **qgħadt** fuqu. Kien ruh ommu fi **snien**. Maż-**żaqżiqa** tas-sigġu **tatni** daqqa t'għajn maħtufa, u maħtuf ukoll kien kliemha: "Dak għandu mitt sena!"

Qalbi nizlet f'saqajja. Stennejt li se nsib ruhi fl-art. Inzertajt oħxon **m'iniex** u naħseb kien għalhekk li dak is-sigġu "ta' mitt sena" ma nfetħx tnejn **bija**. Waqt li bdejt inniżżel il-kafè għajnejja bdew iduru mal-kamra u, għalkemm dawl ħafna ma kienx hemm, ix-xemx kienet **għadha** ma telgħetx għalkollox, xorta stajt nara **biċċtejn** għamara qadima li, kif ikkalkulajt, kellhom l-annati sewwa. Hawn bdejt naħseb li kont ninsab f'dar **kurjuża** u ridt **napprofitta** ruhi u nkun naf l-istorja ta' dik id-dar u tax-xiħa li **toqgħod** fiha.

Għalija dik kienet opportunità tiswa mitqilha deheb biex niehu tagħrif mhux biss fuq id-dar imma, wisq aħjar ukoll, fuq il-Palazz, medda ta' ftit metri **'l bogħod** f'dik l-istess triq.

Staqsajt. Qaltli ma taf xejn. Ma emminthiex. Insistejt.

"F'did-dar," fl-aħħar bdiet tgħidli b'lehen baxx waqt li għentha toqgħod **bilqiegħda** fuq sigġu hdejjja, "F'did-dar jien ġejt meta żżewwiġt fuq il-ħamsin sena ilu... ħamsin sena... qabli kienet toqgħod in-nanna tar-raġel, id-dar **uritnieha** mingħandha. Jien ġa kont **imdaħħla** fiż-żmien mhux hażin, kelli fuq l-**erbghin**, hu kien **hmistax-il sena** iżgħar minni. Kont noqgħod il-Belt, Triq il-Merkanti hdejn il-Monti, u hu kien jiġi hemm ma' missieru kull nhar ta' Hadd **ibigħu** l-**bċejjeċ** tad-drappijiet. Minn hemm sirt nafu, u meta żżewwiġtu ġiebn i noqgħod hawn mill-ewwel f'din id-dar. Ngħid is-sewwa, **imrobbija** hemm il-Belt, rajtha bi kbira biex **nidraha**...

Hadet ftit tan-nifs.

“... u domt ma drajtha minhabba **nanntu** li riedet tibqa’ tghix magħna, ġa kellha fuq il-mitt sena. Paċenzja biha ma ħadtx wisq għax bdiet toġhlob, toġhlob sakemm darba nsibuha mejta **fl-irqad**.”

Kompliet ixxappap il-ħobż fil-kafè u f’qalbi għedt aħjar inħalliha tghid u ma nfixkilhiex, xi haġa taf tghidli żgur fuq il-Palazz fil-ħamsin sena li ilha toqgħod hawn.

“Jien hekk, ara, tini l-kafè, żewġ gidmiet ħobż miegħu u hallini noqgħod fuqhom sakemm nisma’ l-arloġġ il-kbir **idoqq nofsinhar**.”

“Ma tiekol xejn aktar?”

“Ingerrem qagħqa mill-helwin, imbagħad għal nofsinhar platt soppa **tal**-armla, u li jibqagħli **nkompil** filgħaxija. Imma l-ġurnata ma naħlihiex fix-xejn, taf! ... Hemm in-newl, ara... nintafa’ fuqu u ma **ninqalax**... ili f’dan ix-xogħol sa minn meta ġejt hawn... darba fil-ġimgħa hu jieħu dak li nkun lestejt il-Belt f’hanut Triq Sant’Ursula hdejn tal-Klawsura. U hekk konna qed **indawru** r-rota jien u hu mhux ħażin...”

“Tfal?”

“**Issemmix** tfal... jew hu jew jien ma kellniex hila ngibu tifel jew tifla fid-dinja. Tobba rajna... imma bqajna fejn konna, tfal xejn.”

Bdejt nara li l-ħin kien għaddej u dak li kelli f’moħħi kien se jisfa’ fix-xejn. Jien ridt naf għaliex il-Palazz kienu l-aktar jafuh bħala d-Dar tas-Sħarijiet. Imma hi bdiet iddurli mal-lewża, kien aktar moħħha li tghidli l-istorja tagħha u ta’ darha.

“U r-raġel?”

“Dik storja oħra tiegħu, taf! Il-Hadd jitlaqlek Tal-Pietà għat-tigrijiet ta’ Santu Rokku. **Agħtih** iż-żwiemel u ttihi xejn aktar. Kellu żiemel ġerrej u sena wara l-oħra arah ġej bil-palju rebbieħ. Ma jitlifx tigrija waħda. Fl-Imnarja jaqbadlek is-serkin, jitlaqlek minn sbiħ Alla u ma tarahx qabel jaqa’ dlam ċappa. U t-tigrija ta’ Santa Marija r-Rabat Ghawdex, kien joqtol għaliha. U dik **għamlithielu**. Sena minnhom mar u ma ġiex, la hu u **lanqas** iż-żiemel. Il-baħar **dakinhar** kien rasu iebsa, u l-vapur t’Ghawdex ma ħadimx. Imma Baleli, ir-raġel, waħhal f’rasu li jmur. Tela’ biż-żiemel b’kollox f’**dghajsa** tal-latini ma’ għoxrin ruħ oħra, bdiewa, bil-bejgħa għal Ghawdex, imma ma laħqux waslu l-Imġarr. Il-baħar belagħhom.”

“... il-*gambling outlets* qed ikissru aktar familji mill-*Casinos*, għaliex huma ħielsa minn regolamentazzjoni rigida, jifthū għal ħin twil, u qed jinfethū ħafna u qrib il-komunità...”

“... għalkemm l-għaqda tagħna hija waħda anonima, in-numru ta’ żgħażaġh u nisa li qed **ifittxu** s-servizzi tal-*gambling anonymous* qiegħed **kulma** jmur **jizdied** u dan hegġigna sabiex **insemmgħu** l-vuċi tagħna...”

“... min jilgħab jibda bi ftit ċenteżmi u jispiċċa jilgħab l-eluf... jitolfu kollox... dawn il-persuni jispiċċaw jiġru wara flushom u r-riskju li jaqgħu fil-vizzju malajr huwa **għoli** ħafna...”

“... f’dawn il-*gambling outlets* rajna tfal fil-*pushchairs*, ommijiet **jilagħbu** sakemm it-tfal ikunu l-iskola u **minn** Novembru li għadda sa Jannar **iltqajt** ma’ **tliet** familji li kellhom **ibigħu** darhom...”

Quddiem dawn ir-realtajiet, il-Kumitat dwar l-Affarijiet Soċjali reġa’ ltaqa’ ma’ professjonisti tal-Caritas li ilhom jaħdmu ma’ persuni u familjari vittmi tal-vizzju tal-logħob **u** użura u persuni oħra li huma **xhieda** anonimi li **garrbu** l-vizzju tal-logħob.

F’din il-laqgħa l-Membri tal-Kumitat semgħu kif il-vizzju tal-logħob qed **ikollu** effetti **negattivi** fuq il-familja u fuq min jilgħab. Ingħad li omm b’kundizzjoni ta’ *compulsive gambling* kienet miexja fi triq u wara li **rnexxielha** tevita li tidhol u tilgħab f’żewġ ħwienet tal-logħob, din spiċċat iltaqgħet ma’ ħanut ieħor u waqgħet għat-tentazzjoni tal-vizzju. Kellha tkun it-tifla tagħha ta’ **15-il sena** li ħargitha **minn** dan il-ħanut sabiex ma tilgħabx il-flus kollha tal-benefiċċji soċjali, b’konsegwenza li din il-familja kellha tgħaddi b’100 **ewro** x-xahar kollu. Xhud anonimu spjega kif il-faqar li qed iġġib din id-dipendenza fuq il-logħob huwa moħbi minħabba **l-istigma**. **Min-naħa l-oħra**, teżisti relazzjoni qawwija bejn l-użura u d-dipendenza tal-logħob u 70% ta’ daww il-persuni li jaqgħu vittmi tal-użura huma dipendenti fuq il-logħob.

Id-Direttur Ġenerali tad-Divizjoni tal-Kummerċ spjega li d-Divizjoni ma ħarġet l-ebda liċenzja għall-ħwienet tal-logħob u teknikament il-leġislazzjoni preżenti ma **tippermettix** din l-attività fl-ebda liċenzja li toħroġ din id-Divizjoni. Huwa ċċara li **mhijiex** ir-responsabilità tad-Divizjoni li tagħmel spezzjonijiet f’dawn il-lokali sabiex tistabbilixxi jekk humiex konformi mal-liċenzja tad-Divizjoni.

Meta mistoqsi jekk familji li qed jesperjenzaw il-ftuħ ta' ħwienet tal-logħob fit-triq tagħhom għandhomx id-dritt ikunu jafu x'tip ta' liċenzja dawn suppost għandhom, huwa qal li d-Divizjoni toħroġ lista tal-liċenzji darba fis-sena u **kull min** irid jista' jsaqsi lid-Divizjoni għal din it-tip ta' **informazzjoni**. Din l-informazzjoni tingħata bla problemi għax hija pubblika.

L-Assistent **Kummissarju** tal-Pulizija stqarr li, għalkemm il-pulizija ma tantx tidhol fuq il-kwistjoni ta' irregolaritajiet ta' liċenzji, il-pulizija huma legalment responsabbli li jissorveljaw il-liċenzji tal-operat tal-lokali. Huwa qal li tinħass nuqqas ta' **leġiżlazzjoni** ċara li tiddistingwi l-magni tal-logħob tal-*gambling* minn dawk tal-*amusement*. Fil-preżent il-leġiżlazzjonijiet f'dan il-qasam ma jgħinix fix-xogħol tal-pulizija, tant li saħansitra l-konfiska ta' dawn il-magni tista' tiġi **interpretata bħala** abbuż ta' poter mill-pulizija. **Filwaqt** li spjega li l-kaxxi tal-*gambling* huma illegali, huwa tkellem fuq kif il-magni tal-logħob (*amusement*) isarrfu l-flus f'punti u allura jista' jingħad li dawn qed jintużaw għal skop ta' *gambling*. L-Assistent Kummissarju qal ukoll li dawn l-*amusement machines* huma l-aktar li qed joħolqu problemi u numru kbir minnhom jinsabu f'dawn il-*gambling outlets*. Però huwa diffiċli għall-pulizija li tiġbor provi li jirrikonoxxu dawn l-*amusement machines* bħala *gambling machines*. Sabiex magna tkun tissejjaħ *amusement*, din irid ikun fiha element ta' kapaċità u mhux ta' *gambling*. Huwa rrefera għal sentenza tal-Qorti fejn ġew deskritti l-ispeċifikazzjonijiet ta' dawn il-magni tal-logħob. L-interpretazzjoni tal-liġi hija essenzjali f'dawn iċ-ċirkustanzi u sabiex jiġu rregolarizzati madwar 13-il *gambling outlet* fil-pajjiż. Huwa qal li l-magni tal-logħob għandhom jiġu rreġistrati u liċenzjati sabiex il-pulizija jkunu jafu sa fejn għandhom jaslu.

Iċ-Chairman u **s-CEO** tal-Lotteries and Gaming Authority spjegaw ir-rwol tal-Awtorità u kif il-liġi trid tipproteġi lil min jilgħab u lill-persuni taħt l-età. L-Awtorità għandha dmir ukoll li tara li ma jsirx ħasil ta' flus. F'dan il-qafas u l-fatt li l-*gambling outlets* qed **ifaqqsu** fil-lokalitajiet, kemm il-*board* u l-eżekuttiv tal-Awtorità qed jaħdmu **mal-istakeholders** kollha sabiex dawn l-*outlets* ikunu prijorità. Huma **wrew** il-**preokkupazzjoni** tagħhom u spjegaw kif qed titfassal regolamentazzjoni fl-immedjat u fit-tul. Irreferew **ukoll** għal stqarrija ċara tal-Ministru fejn qal li min għandu *gambling outlet* illum, ma jfissirx li dan neċessarjament ser jibqa' miftuħ. Fi ftit xhur li ilhom imwaqqfa, kemm il-*board* u l-eżekuttiv tal-Awtorità hejjew pjan li ser jiġi pprezentat lill-Ministru fi żmien qasir. Filwaqt li wrew kif l-Awtorità tieħu ħsieb ir-regolamentazzjoni tal-*Casinos*, *Bingo Halls*, Maltco Lotteries u r-Remote

Internet Gaming, huma stqarrew ukoll li ħadd minn dawn il-*gambling outlets* **ma** għandu liċenzja maħruġa mill-istess Awtorità. Tul il-**laqgħa**, **ir**-rappreżentanti tal-Lotteries and Gaming Authority stiednu lir-rappreżentanti tal-Caritas għal aktar kollaborazzjoni flimkien.

Il-Membri tal-Kumitat staqsew diversi mistoqsijiet lill-mistednin preżenti u mill-informazzjoni **mogħtija** rriżulta li kemm-il darba dawn l-*outlets* qed japplikaw għal-liċenzja kummerċjali mingħand id-Divizjoni tal-Kummerċ u jagħmlu użu mill-*amusement machines*, dawn l-*outlets* għandhom jitqiesu li qed jagħmlu attivitajiet illegali. Dan għaliex kull *outlet* li tagħmel użu minn *amusement machines*, bil-liġi kif inhi fil-preżent, trid liċenzja mingħand il-Lotteries and Gaming Authority.

Fid-dawl ta' dan kollu, il-President tal-Kumitat dwar l-Affarijiet Soċjali, bi qbil mal-Membri preżenti rrakkomanda 10 proposti sabiex ir-rappreżentanti tal-Lotteries and Gaming Authority u l-Gvern jikkunsidrawhom bis-serjetà:

1. Fejn jeżistu ħwienet li mhux **qegħdin** konformi mal-liċenzja u li effettivament saru *gambling outlets*, dawn għandhom jitqiesu bħala attività **illegali** u **jingħalqu** immedjatament sakemm tiġi cċarata s-sitwazzjoni;
2. L-**età** ta' min jidhol jilgħab f'dawn l-*outlets* u ta' min jista' **jakkumpanjahom** għandha tkun minn 25 sena 'l fuq u għal ebda raġuni **ma** għandhom jithallew tfal jidhlu f'dawn l-*outlets*;
3. Jiġi limitat in-numru ta' dawn l-*outlets* fil-komunità u stipulata d-distanza ta' kemm dawn għandhom ikunu 'l bogħod minn skejjel, knejjes u ċentri ta' tfal u **zghazagh**. Irridu li t-tfal jitilgħu f'ambjent ħieles mid-dipendenza tal-logħob;
4. Hekk kif isir fil-preżent fid-Divizjoni tal-Kummerċ, il-Lotteries and Gaming Authority għandha **tibda tippubblika** lista ta' liċenzji maħruġa;
5. Aktar programmi ta' edukazzjoni u prevenzjoni, possibbilment iffinanzjati mill-**qligħ** ta' din l-attività kummerċjali. Bil-liġi għandu jkun mitlub - bħalma jiġri **fil-każ** tas-sigaretti - sabiex f'post prominenti fid-daħla tal-*outlets* ikun hemm il-kliem 'il-logħob joqtluk';
6. Monitoraġġ, **sorveljanza** u *audit* regolari mill-awtoritajiet konċernati, flimkien mar-registrar u liċenzjament ta' dawn il-magni;
7. Regolamentazzjoni fuq ir-**riklami** tal-logħob, partikolarment fuq it-**televizjoni** fejn it-tfal jistgħu jaraw dawn ir-**reklami**;

8. Limitazzjoni rigida fil-ħinijiet tal-**ftuħ** tal-outlets;
9. Dawn ir-regolamenti flimkien ma' oħrajn għandhom ikunu **maħsuba** sabiex inaqqsu l-**vijabilità** finanzjarja ta' dawn l-outlets u għandhom ikunu pubblikati kemm fil-**legiżlazzjoni** tal-Lotteries and Gaming Authority kif ukoll tad-Divizjoni tal-Kummerċ. Dan sabiex il-liċenzja maħruġa jkollha l-istess **obbligazzjonijiet** bil-liġi u titnaqqas il-probabilità li individwu japplika **għal**-liċenzja mingħand **awtorità** bil-ħsieb li jevita l-obbligazzjonijiet legali;
10. Il-pulizija u l-Lotteries and Gaming Authority għandhom jaħdmu aktar flimkien sabiex **jirresponsabilizzaw** il-kazini fil-komunità. Dawn il-kazini jridu jagħrfu d-dmir soċjali li għandhom u jaraw li kull min **jiffrekwenta** l-kazin ma jkunx f'riskju ta' dawn il-vizzji.

Silta 3: **HTIJA TA' GRACIE**

[Adattata minn *Rakkonti Inkontri* ta' Victor Fenech]

Mela meta, ta' seba' snin, kont nattendu l-iskola primarja, kien hemm din it-tifla fit-tarf tal-bank ta' quddiem li meta nħares lejha xi haġa ġo fija kienet tiegħu haġja ġdida. Ma nafx eżattament **xiex**. Il-ħsus naturali tal-bniedem huma diffiċli biex **tifhimhom**. Ma nafx daċ-**ċaqliq** kienx ġej mill-qalb jew mill-moħħ jew mit-tnejn flimkien. Naf biss li kien jizdied ġo fija ċertu tferfir misterjuż, tant li kont **ninsa għalkollox** kliem Miss Portelli, l-għalliema tagħna.

Kienet **dħulija** u kienet tħobbna. Kien hemm tifel li l-kliem kien diffiċli għalih u meta **jindirizzaha** kien jasal biss sa 'Miss Port'. **Xi wħud** hekk baqgħu jindirizzawha. **Tgħidx** kemm daħket il-mamà meta **għedtilha**. Anke l-kap tal-iskola kienet tħobbna, imma għal xi raġuni jew oħra bosta ġenituri kienu **qalgħuhielha** 'Miss Prim'. Forsi għax kienet iżzomm ruħha wieqfa, jew għax ma kinitx **tagħtihom** wisq wiċċ meta jiġu jkellmuha. Ma nafx, dak iż-żmien ma kontx nifhem fid-dinja tal-kbar.

Niftakarna tfal ta' bejn seba' u **tmien** snin. Klassi ta' tletin. Bniet u subien. Min bravu u min... inqas bravu (għax it-tikketti ta' 'bravu/a' u 'għażżien/a' kienu għadhom komuni, u anke jitwaħħlu kmieni, fi hdan sistema **edukattiva** li qatt **mhi** se twassal għall-**ideal**). Insomma lili kienu jgħodduni mal-bravi. U tafu għaliex? Għax fil-brejk ġieli għedtilhom xi storja. Mhux bilfors jekk il-ġenituri tiegħi kienu jaqrawli dik in-nofs siegħa kuljum qabel ma norqod?

Il-mamà kienet thobb taqrati l-ħrejjef antiki ta' pajjiżna. Il-papà kien **jirrakkontali** xorta oħra ta' stejjer. **Pereżempju**, dwar il-Kavallieri tal-Mejda t-Tonda, dwar il-Belt ta' Trojja, dwar il-Leggenda ta' Ċurkett tad-Deheb. Tgħidx kif kien iżommni skantat nisma' daww l-avventuri kollha.

Imma ejja **nħallu** d-dinja tal-ġenituri u **nergħu** nidħlu fil-klassi ta' żmien, b'Miss Portelli twaħħal iċ-ċarts mal-blekbord u **kultant** iddawwar wiċċha f'daqqa biex tara min qed jittellem jew hareġ **minn** postu. U meta fl-aħħar kienet iddawwar figuritha kollha lejna, inkunu nafu li se tibda hierġa funtana ta' għerf bl-għajnuna tal-*pointer* li kellha ħabta tuża biex turina xi **dettall** miċ-ċart ta' fuq il-bord. U dak il-ħin kulhadd kien jibda **jiddritta** ħa jixrob kliemha. Kulhadd, minbarra jien. Għax **sikwit** kont ninqabad nosserva din it-tifla **kemxejn** misterjuża t'għajnejha koħol u xagħarha aħmar – sakemm Miss Portelli ma taħsadnix b'xi mistoqsija għal għarrieda.

Sirt naf li t-tifla kien jisimha Gracie u kunjomha ma kienx bħal tal-**bqija**. Ma kienx Borg jew Grech jew Casha. Le, xejn minn dan. Kunjomha kien – Richardson. U għaliya Richardson sar l-isbaħ isem fid-dinja, u kieku kont naf niktbu kien ikun **fih** l-isbaħ dehra li qatt tħarbxet fuq biċċa karta jew folja ta' pitazz.

Għaddejt xi **gimagħtejn inħares** spiss lejn Gracie Richardson fil-bank ta' quddiem qabel m'għamilt il-kuraġġ li nkellimha. Niftakar li l-ħin opportun ġieni darba waħda waqt il-brejk. Sadattant il-**friefet** kien ikollhom xalata **jizfnu** dawra durella madwar qalbi, il-qniepen kienu jċempluli ħelu ħelu fil-kranju qishom għanja ta' rużinjol, u l-qawsalla kienet tifrex tapizzerija ta' kuluri f'kull parti tal-ġewwieni tiegħi. Ta' kuljum, bla ebda **eċċezzjoni**. Kollu ħtija ta' Gracie Richardson.

Mela darba waqt il-brejk rajtha **qiegħda** f'rokna tal-bitha qisha qed tibki u mort ninvestiga x'kien għalha. "Trid ngħid lill-Miss?" staqsejtha, u xenglet rasha. Imma kważi minnufih **waqfet** mill-biki u ħarset dritt f'għajnejja. Ħarset f'għajnejja b'daww l-għajnejn koħol tagħha, imma ma qalet xejn. Dehret tassew sabiħa dak il-ħin.

Fil-bitha kien hemm pawsa pjuttost twila, b'jien u Gracie Richardson inħarsu f'għajnejn xulxin, **nistennieha** ttarrafla xi ħaġa. U hi qisha statwa sabiħa, ma tgħid xejn, tolfok biss. **Imbagħad**

hasditni meta mill-gdid reggħet infexxet f'dik l-arma ta' difiża **msejha** biki u f'nofs l-**ilfiq** lissnet isem – 'Tony'. U reggħet tat spinta oħra lil dik in-nixxiegha li fl-istorja tal-**umanità qajmet** tant hniena, **qarrqet** b'tant nies, ikkawżat tant gwerer, firdet tant **razez**, u garrfet tant bliet u popli bla rażan... imma sadattant ftakart li Gracie kienet **ghadha** qed tnewwaħ. U l-uniku hjiel li kienet tatni kien biss l-isem 'Tony'.

Issa fil-grupp tagħna kellna tnejn b'dan l-isem, u ridt naf liema wieħed minnhom. Tony Borg jew Tony Muscat? U harġet idha l-waħda u **writhieli**. Ma stajt nara xejn li seta' **kkawżalha** dik ix-xmara ta' biki.

"Imbuttani t-taraġ u ħbatt idi **mal-art**. Ara kemm hi ħamra." U reggħet urietni idha. U rgajt ma nnutajt xejn. Imma ma kontx se nħalli ċ-ċans jaħrabli.

"Min?" ergajt staqsejtha, "Tony Borg jew Tony Muscat?"

"Dak," qaltli, tħares minn fuq spallti u turi b'subghajha. Dawwart rasi u nara lil Muscat **jati** gambetta lil Saviour-Paul, tifel **magħmul** ċkejken u kwiet **izzejjed**, tkellmu u ma jkellmekx, **titbissimlu** u jibqa' serju. Imma xejn minn dan ma **interessani** dak il-ħin. Hlief haġa waħda. Li Muscat kien wegġa' lil Gracie Richardson. U **rhejtilha** ġirja waħda għal fuq Tony Muscat u **waqqajtu** mal-art u ntfajt fuqu u bdejt inxejjirli bil-ponn b'kemm kelli saħħa. Fil-bitha qam ħafna storbu, b'bosta tfal jiġru u **jwerżqu**, "Miss! Miss Portelli!" F'daqqa waħda ħassejt min jiġbidni lura fuq riglejja, u smajt id-daqq tal-**qanpiena** ta' Miss Prim li kienet tfisser it-tmiem hesrem tal-brejk tal-ghaxra. Imbagħad bdiet l-inkjesta.

U hawn hu l-bużillis. Ghax kif jien ghedt lill-Onorevoli Mħallfin, Miss Port u Miss Prim, li Tony Muscat kien gerbibha t-taraġ u **wegġagħha**, qabżet il-ġizimina ta' qalbi Gracie Richardson u qalet li ma taħsibx li kien **imbuttaha**, imma kien warajha u hi u niezla l-unika tarġa li tagħti mill-kuritur għall-bitha taħseb – taħseb, tafux! – li Tony laqatha xi ffit, tfixklet fit-tarġa, u waqgħet fuq idha. Din kienet l-evidenza kollha li **setgħu** jiġbru Miss Portelli u Miss Prim. "U iva, laqtek," qalet Miss Portelli biex tikkwieta l-affari. U l-**kaz** ġie xolt.